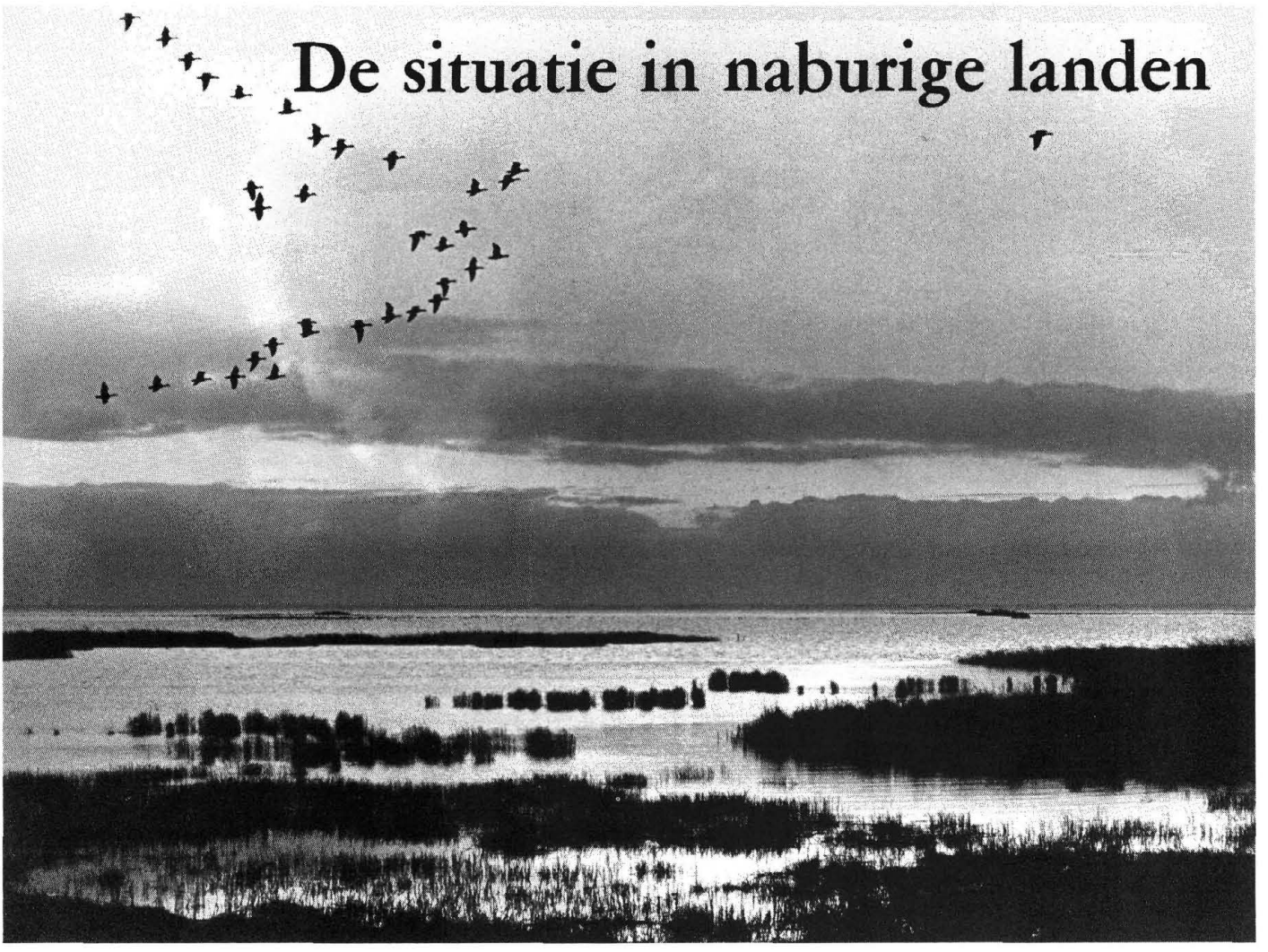
De Levende Natuur 88 (5):205-207 (1987)

F. van Daalen

Kleine rietganzen tijdens slaapvlucht.
Flight of Pink-footed geese to the roost.

Problemen rond ganzenschade in Denemarken

J. Madsen

In de loop van het jaar wordt Denemarken bezocht door zeven soorten ganzen, waarvan de Rotgans *(Branta bernicla)*, de Grauwe gans *(Anser anser)*, de Kleine rietgans *(A. brachyrhynchus)* en de Rietgans *(A. fabalis)* het meest talrijk zijn (tabel 1). De grootste aantallen worden bereikt in herfst en voorjaar; in de winter is alleen het aantal Rietganzen, Canadese ganzen *(B. canadensis)* en Kleine rietganzen (alleen in zachte winters) van betekenis. De terreinkeuze van deze soorten is weergegeven in figuur 1.

De laatste twintig jaar zijn de problemen met de landbouw toegenomen, vooral door de Kleine rietgans. Anders dan in Nederland en Sleeswijk-Holstein, hebben wij slechts incidentele gevallen van schade door Rotganzen. Problemen met de Kleine rietgans ontstaan in de herfst en het voorjaar als de populatie uit Spitsbergen met een aantal van ongeveer 25.000 is geconcentreerd op enkele plaatsen langs de Deense westkust. In de herfst verblijven de ganzen in twee grote landbouwgebieden. Door de intensieve jacht in een van deze gebieden, Vest Stadil Fjord, verplaatsen de ganzen zich echter naar Filsø, het andere gebied. Hier is het areaal van wintergraan de laatste zeven jaar uitgebreid en is er ganzenschade opgetreden. Dientengevolge is de verdraagzaamheid van de boer op dit bedrijf ten opzichte van de ganzen verminderd en is hij meer gaan schieten op de vogels. De ganzen verlaten het gebied nu begin oktober, daarvoor was dat begin november. Als gevolg daarvan vliegen de ganzen door naar Nederland (Friesland), waar zij boeren schade berokkenen door de laatste snede cultuurgras te begrazen. Dit voorbeeld laat zien dat schadeproblemen soms internationale zaken zijn, die behoren te worden opgelost uitgaande van de gehele trekroute van de ganzen.

In het vroege voorjaar foerageert de Kleine rietgans op grasland, maar zo-

De Levende Natuur 88 (5):205-207 (1987)

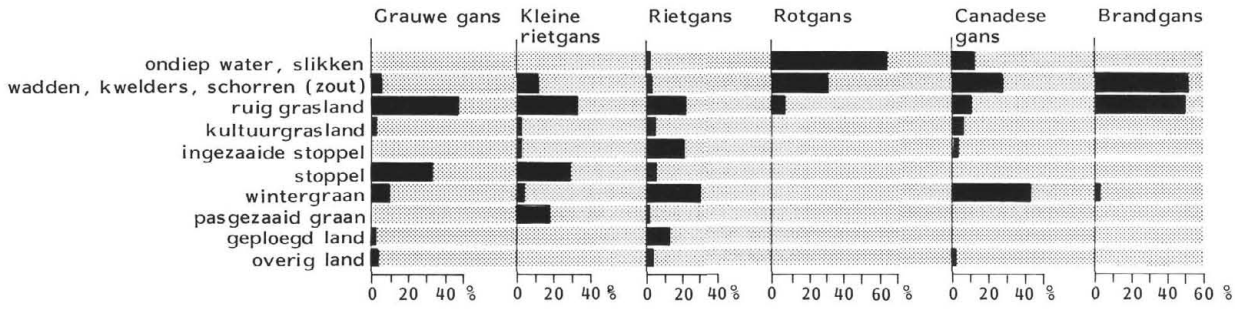

Fig. 1. Terreinkeuze van ganzen in Denemarken.
Habitat selection by geese in Denmark. Habitats from top to bottom: shallow water/mudflats, saltmarsh, rough pasture, improved pasture, undersown stubble, stubble, winter cereals, newly sown cereals, ploughed/barren, others. From left to right: Greylag goose, Pink-footed goose, Bean goose, Brentgoose, Canada goose, and Barnacle goose.

dra er in West-Jutland wordt gezaaid, schakelen de ganzen over op de pas ingezaaide velden, waar zij de graankorrels wegpikken. Twintig jaar geleden bestond deze gewoonte nog niet, maar nu voedt de totale populatie zich met graan gedurende zijn verblijf in april en mei in Denemarken. De problemen zijn verergerd met de toename van de populatie in de jaren zeventig, en nu komen klachten over schade in voorjaarsgranen van veel landbouwgebieden. Maatregelen tegen werkelijke ganzenschade zijn alleen in Filsø genomen, waar was gebleken dat midden in de velden schade voorkwam (afname van 7-20% van de oogst van zomergerst), maar voor het bedrijf als geheel was de schade van geen betekenis. In andere streken kunnen de ganzen echter wel schade opleveren.

Onder de Deense 'Hunting and Wildlife Administration Act', ressorterend onder het ministerie van Landbouw, is er geen wettelijke mogelijkheid voor het uitkeren van schadevergoeding aan boeren voor ganzenschade. De landeigenaar heeft het jachtrecht, of kan dit verhuren, hetgeen enige compensatie geeft. De 'Wildlife Administration' van het ministerie van Landbouw adviseert om lokale problemen op te lossen door middel van verjagingsmiddelen. In gevallen waar Grauwe ganzen in de zomer schade aanrichten, kunnen de boeren vergunning krijgen om op de betreffende dieren te schieten. In Vest Stadil Fjord, waar de Kleine rietgans in het voorjaar schade toebrengt aan grasland en pas ingezaaid bouwland, worden de ganzen weggelokt met speciaal uitgestrooid graan.

Met het oog op de toenemende conflicten tussen ganzen en landbouw, zoekt de 'Wildlife Administration' nu naar meer definitieve oplossingen. Men is zich ervan bewust dat verjagen alleen een lokaal en tijdelijk effect heeft, dat de problemen slechts verplaatst naar aangrenzende landbouwgronden. Weglokken door middel van uitgestrooid graan zal pas als laatste middel worden toegepast als andere middelen falen.

Op het ogenblik wordt er een beheersplan uitgewerkt voor de Kleine rietgans en zijn pleisterplaatsen. Het is de bedoeling om een keten van toevluchtsoorden voor ganzen te maken langs de westkust. In deze refugia zal het grasland worden beheerd, maar er zullen verder geen menselijke activiteiten plaatsvinden. Het is te hopen dat dit de problemen zal oplossen, zowel in het voorjaar als in de herfst.

Rietgans	*Anser fabalis*	30000 (jan.-feb.)
Kleine rietgans	*A. brachyrhynchus*	27000 (okt.-apr.)
Kolgans	*A. albifrons*	300 (dec.-feb.)
Grauwe gans	*A. anser*	32000 (sep.)
Brandgans	*Branta leucopsis*	7000 (apr.)
Canadese gans[1]	*B. canadensis*	4000 (dec.-feb.)
Zwartbuikrotgans	*B. bernicla bernicla*	40500 (okt.)
Witbuikrotgans	*B. b. hrota*	3500 (dec.-mei)

[1] Uitgezet in Zweden/Introduced species breeding in Sweden.

Tabel 1. Maximum-aantallen ganzen in Denemarken in 1980-87.
Peak numbers of geese counted in Denmark, 1980-87.

In de recente publikatie 'Status and management of goose populations in Europe, with special reference to populations resting and breeding in Denmark', (J. Madsen, Danish Review of Game Biology 12/4, 1987) wordt op basis van hun trekroute het beheer van vijf ganzenpopulaties behandeld (Rietgans, Kleine rietgans, Grauwe gans, Zwartbuikrotgans en Witbuikrotgans).

Goose damage problems in Denmark

In de course of the annual cycle seven goose species visit Denmark, the most numerous being the Dark-bellied Brentgoose *(Branta bernicla bernicla)*, Greylag goose *(Anser anser)*, Pink-footed goose *(A. brachyrhynchus)*, and Bean goose *(A. fabalis)* (tab. 1). Peak numbers are reached in autumn and spring. Only Bean geese, Canada geese *(B. canadensis)*, and Pink-footed geese (only in mild winters) winter in significant numbers.

Conflicts with agriculture have increased over the last two decades particularly in connection with the Pink-footed goose as the main problem species. Unlike in The Netherlands and Schleswig-Holstein, BRD, we have only isolated cases of Brentgoose damage problems.

The conflicts with the Pink-footed geese arise in both autumn and spring when the Svalbard population numbering around 25,000 birds concentrates in sites along the Danish west coast. In autumn the geese stay in two large farmland areas. However, due to intense shooting in one of the areas (Vest Stadil Fjord), the geese are displaced to the other site (Filsø). Here the acreage of winter cereals has increased over the last seven years, and goose damage to the crops has occurred. As a result the intolerance of the farmer to the geese has been increasing, and he has now intensified shooting. The geese now leave the area in early October (against early November in previous years). As a consequence they fly on to Friesland in The Netherlands, where they may cause damage to grassland meant for a late hay cut. This example illustrates that damage problems are sometimes international matters, which should be solved on a flyway basis.

In early spring the Pink-footed geese graze on pastures, but as soon as sowing in

De Levende Natuur 88 (5):205-207 (1987)

Western Jutland commences the geese shift to the newly sown fields, where they pick the grain kernels from the surface. Twenty years ago this habit did not exist, but now the entire population feeds on grain during its stay in Denmark in April and May. Problems have exacerbated with the population increase in the 1970's, and claims of damage to spring cereal fields now come from many farmland areas. Measurements of the actual amount of goose damage have only been made in Filsø, where it was found that in central fields damage could occur (a reduction of 7-20% of the yield of spring barley), but for the farmland as a whole the damage was insignificant. However, in other areas the geese may cause damage.

Under the Danish 'Hunting and Wildlife Administration Act' administrated by the Ministry of Agriculture there is no legal possibility to pay compensation for goose damage to farmers. The landowner has the hunting right, or can hire it out, which gives some compensation. The Wildlife Administration of the Ministry of Agriculture gives advice as to solving local problems by scaring devices. In cases where Greylag geese cause damage in summer, farmers can also be granted a licence to shoot the problem causing individuals. In Vest Stadil Fjord, where Pink-footed geese damage pastures and newly sown fields in spring, the geese are kept away from the fields by attracting them to other fields baited with grain.

In the light of the increasing conflicts between geese and agriculture the Wildlife Administration is now seeking for long-term solutions. It has been realized that scaring has only a local, short-term effect, relocating the problem to neighbouring farmland. Baiting will only be used as a last resort if other measures fail.

At the moment a management plan for the Pink-footed geese and their haunts in Denmark is worked out. The plan is to create a chain of goose refuges along the west coast. In the refuges grassland will be managed and there will be no other human activity. Hopefully, this will solve the problems in both spring and autumn.

In a recent publication 'Status and management of goose populations in Europe, with special reference to populations resting and breeding in Denmark', in Danish Review of Game Biology 12/4 (1987), management on a flyway basis of five goose populations is considered (Bean goose, Pink-footed goose, Greylag goose, Dark-bellied Brentgoose, and Light-bellied Brentgoose).

Dr. J. Madsen,
Game Biology Station,
Wildlife Administration of the Ministry of Agriculture,
Kalö,
DK-8410 Rönde,
Denmark.

J. van Osch RIN

Rotganzen op kwelder. Brentgeese on saltmarsh.

De ganzen in Sleeswijk-Holstein

P. Prokosch

Van de deelstaten van de Duitse Bondsrepubliek is Sleeswijk-Holstein het rijkst aan ganzen. Uitgedrukt in gansdagen (= het gemiddeld aantal ganzen × de lengte van hun verblijf in dagen) gaat het tegenwoordig om 15.000.000 gansdagen per jaar. Op enige afstand volgen de deelstaten Noordrijn-Westfalen (Mooij, 1987) en Nedersaksen (Goethe et al., 1985). Drie soorten vertegenwoordigen ruim 98% van de ganzen in Sleeswijk-Holstein: Rotgans *(Branta bernicla bernicla)* (8.300.000 gansdagen), Brandgans *(B. leucopsis)* (4.600.000 gansdagen) en Grauwe gans *(Anser anser)* (1.800.000 gansdagen) (figuur 1). De Kleine rietgans *(A. brachyrhynchus)* is na de indijking van het kweldergebied bij Rodenäs bij de Duits-Deense grens vrijwel verdwenen uit Sleeswijk-Holstein (Prokosch, 1984a) en de Kolgans *(A. albifrons)* komt slechts in bescheiden aantallen voor (200.000 gansdagen) (Busche, 1980; R. K. Berndt, W. Knief).

De ganzen van het geslacht *Branta* zijn dus verreweg het talrijkst, en komen vooral in het Waddengebied aan de westkust van Sleeswijk-Holstein voor. De Grauwe ganzen komen daarentegen